

DANIEL BELL A JEHO KONCEPT POSTINDUSTRIÁLNEJ SPOLOČNOSTI

Ivan KLINEC

DANIEL BELL AND HIS CONCEPT OF POSTINDUSTRIAL SOCIETY

ENVIRONMENTAL POLICY TOOLS '2017

ABSTRAKT

Daniel Bell bol americkým sociológom a politológom, sociálnym prognostikom, futuroológom a publicistom. Medzi prvými identifikoval koniec industriálnej spoločnosti a nástup spoločnosti, ktorú on nazval spoločnosťou postindustriálnou. Za jeho základnú prácu sa považuje kniha Príchod postindustriálnej spoločnosti, ktorú publikoval v roku 1973, kde sa ako prvý pokúsil načrtnúť základné rámce vznikajúcej štruktúry postindustriálnej spoločnosti. Neskôr prešiel ku koncepcii informačnej spoločnosti ako spoločnosti postindustriálnej a svoju koncepciu postindustriálnej spoločnosti doplnil o potrebu vytvorenia informačnej teórie hodnoty, ktorá by objasnila podiel informácií a znalostí na vytváraní hodnôt. Od roku 1965 pôsobil ako predseda Commission on the Year 2000 - Komisie pre rok 2000 vytvorenej American Academy of Arts and Sciences. Táto komisia publikovala výsledky svojej práce v roku 1967 v časopise Daedalus pod názvom Towards the Year 2000 - Work in Progress a neskôršie aj knižne pod rovnakým názvom.

KLÚČOVÉ SLOVÁ: budúcnosť, postindustriálna spoločnosť, prognóza, technológia

ABSTRACT

Daniel Bell was an American sociologist and political scientist, social prognostic, futurologist, and publicist. Among the first, he identified the end of the industrial society and the emergence of a society he called the post-industrial society. For his basic work, the book The Coming of a Post-Industrial Society, which he published in 1973, first attempted to outline the basic frameworks of the emerging structure of the post-industrial society. Later, he moved on to the concept of the information society as a post-industrial society, and supplemented his concept of post-industrial society with the need to create an information theory of value that would clarify the share of information and knowledge in the creation of value. Since 1965 he has been chairman of the Commission of the Year 2000 - Commission for the Year 2000, created by the American Academy of Arts and Sciences. This commission published the results of its work in 1967 in the Daedalus magazine entitled Towards the Year 2000 - Work in Progress and later as a book also under the same title.

KEY WORDS: future, postindustrial society, forecast, technology

Úvod

Daniel Bell (1919 – 2011) bol americkým sociológom a politológom, sociálnym prognostikom, futuroológom a publicistom. Narodil sa 10. mája 1919 v New Yorku v USA ako Daniel Bolotsky. Keď

mal 13 rokov, jeho rodina si zmenila meno z Bolotsky na Bell. Pôsobil ako emeritný profesorom spoločenských vied na Harvard University. Bol spoluzakladateľom časopisu The Public Interest.

Od roku 1965 pôsobil ako predseda Commission on the Year 2000 - Komisie pre rok 2000 vytvorenej American Academy of Arts and Sciences. Táto komisia publikovala výsledky svojej práce v roku 1967 v časopise Daedalus pod názvom Towards the Year 2000 - Work in Progress a neskoršie aj knižne pod rovnakým názvom¹.

Bell bol od roku 1992 prezidentom Tocquevillovej spoločnosti. Žil v Cambridge, Massachusetts v USA, kde aj zomrel 25. januára 2011.

Dielo

Daniel Bell uverejnil viacero prác, dotýkajúcich sa problematiky transformácie industriálnej spoločnosti na spoločnosť postindustriálnu, budúcnosti, budúceho vývoja spoločnosti, politického systému a pod.

Daniel Bell je autorom nasledovných kníh a publikácií The End of Ideology² (1960), The Post-Industrial Society. A Speculative View of the United States in 1985 and Beyond (1962) (1964), The Study of the Future (1965), The Reforming of General Education (1966), The Notes on the Post-Industrial Society (1967), Towards the Year 2000. Work in Progress (spolueditor)³ (1968), The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting⁴ (1973) (1999), The Cultural Contradictions of Capitalism⁵ (1976), The Winding Passage. Essays and Sociological Journeys, 1960-1980 (1980), Social Frameworks of Information Society⁶ (1980), The Crisis in Economic Theory (1981), The World and the United States in 2013⁷ (1987), The Axial Age of Technology Foreward: 1999⁸ (1999).

Daniel Bell medzi prvými identifikoval koniec industriálnej spoločnosti a nástup spoločnosti, ktorú on nazval spoločnosťou postindustriálnou. Daniel Bell je považovaný za autora pojmu postindustriálna spoločnosť. V skutočnosti tento pojem vymyslel v roku 1914 indický vizionár Ananda Coomaraswamy. Bell začal neskôr používať pojem informačná spoločnosť.

Bell sa stal známym svojou knihou Koniec ideológie, ktorú publikoval v roku 1960⁹. Za jeho základnú prácu sa považuje kniha Príchod postindustriálnej spoločnosti¹⁰, ktorú publikoval v roku 1973, kde sa ako prvý pokúsil načrtnúť základné rámce vznikajúcej štruktúry postindustriálnej spoločnosti.

V roku 1976 publikoval svoju ďalšiu významnú knihu Kultúrne protirečenia kapitalizmu¹¹. V roku 1978 publikoval v Príručke výskumu budúcnosti esej Postindustriálna ekonomika¹².

¹ Bell, Daniel, Graubard, Stephen R. (editors): Toward the Year 2000. Work in Progress. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London, England, 1997, ISBN 0-262-52237-3, 420 str.

² Bell, Daniel: The End of Ideology. On the Exhaustion of Political Ideas in Fifties. Free Press, Glencoe, 1960, 416 str.

³ Bell, Daniel, Graubard, Stephen R. (editors): Toward the Year 2000. Work in Progress. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London, England, 1997, ISBN 0-262-52237-3, 420 str.

⁴ Bell, Daniel: The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. Basic Books, New York 1973, Bell Daniel: The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. Special Anniversary Edition With a New Foreword by the Author. Basic Books, New York 1999

⁵ Bell, Daniel: The Cultural Contradictions of Capitalism. Basic Books, New York 1976, Bell, Daniel: Kulturní rozpory kapitalizmu. Sociologické nakladatelství, Praha 1999

⁶ Bell Daniel: The Social Framework of the Information Society. In: The Computer Age. A Twenty Year View. Edited by Michael L. Dertouzos and Joel Moses. MIT Press, Cambridge, Massachusetts 1979

⁷ Bell, Daniel: Svět v roce 2013. In: Spektrum č.63 / 1988, Věřvyslanectvo USA, Praha 1988

⁸ Bell, Daniel: The Axial Age of Technology Foreward: 1999. In: Bell Daniel: The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. Special Anniversary Edition With a New Foreword by the Author. Basic Books, New York 1999

⁹ Bell, Daniel: The End of Ideology. On the Exhaustion of Political Ideas in the Fifties. Free Press, New York 1960

¹⁰ Bell, Daniel: The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. Basic Books Inc. Publishers, New York 1973

¹¹ Bell, Daniel: The Cultural Contradictions of Capitalism. Basic Books, New York 1976

¹² Bell, Daniel: The Postindustrial Economy. In: Fowles, Jib /editor/: Handbook of Futures Research. Greenwood Press, Westport, Connecticut 1978

V roku 1980 uverejnil svoju štúdiu Social Frameworks of Information Society - Sociálne rámce informačnej spoločnosti¹³. V roku 1987 publikoval v americkom časopise Daedalus esej The World and the United States in 2013 - Svet a Spojené štáty v roku 2013¹⁴.

Daniel Bell v Československu

V marci roku 1988 navštívil Daniel Bell Československo, kde predniesol tri prednášky v Prahe a jednu v Bratislave. Prednášky boli na tému Svet a USA v roku 2013¹⁵.

Komisia pre rok 2000

V októbri roku 1965 bola American Academy of Arts and Sciences vytvorená Komisia pre rok 2000 - Commission on the Year 2000 of the American Academy of Arts and Sciences. Predsedom komisie bol Daniel Bell. Komisia mala spolu 39 členov. Medzi členov komisie patrili Daniel Bell, Herman Kahn, Anthony J. Wiener, Stephen R. Graubard, Fred Charles Iklé, Donald A. Schon, Martin Shubik, Harvey S. Perloff, David Riesmann, Eugene V. Rostow, Margaret Mead a ďalší.

Cieľom komisie bolo stimulovať myslenie o dlhodobých spoločenských otázkach a vytvoriť predstavy možných budúcnosti do roku 2000..

Prvým výstupom komisie bolo päť zväzkov pracovných zošitov a prepisov, ktoré boli distribuované v obmedzenom množstve univerzitám, vláde a biznisu. Výber z týchto zväzkov bol vydaný v lete roku 1967 ako špeciálne vydanie časopisu Daedalus, vydávaného American Academy of Arts and Sciences pod titulom Toward the Year 2000: Work in Progress¹⁶. Editorom čísla bol Stephen R. Graubard, ktorý bol spolu s Danielom Bellom aj editorom neskorších knižných vydaní.

Neskoršie boli výsledky práce komisie publikované knižne v publikáciách Herman Kahn, Anthony J. Wiener: The Year 2000. A Framework for Speculation on the Next Thirty-Three Years (1967)¹⁷, Daniel Bell (editor): Toward the Year 2000. Work in Progress (1968)¹⁸ a Harvey S. Perloff (editor): The Future of the United States Government. Toward the Year 2000 (1971)¹⁹.

Nástup postindustriálnej spoločnosti

Bell definoval “päť dimenzií postindustriálnej spoločnosti“ nasledovne²⁰:

- Vytváranie ekonomiky služieb.
- Prevaha profesionálnej a technickej triedy.
- Ústrednosť teoretických znalostí ako zdroja inovácií a vytvárania politiky v spoločnosti.
- Možnosť udržateľného technologického rastu.
- Vytváranie novej “intelektuálnej technológie“.

¹³ Bell Daniel: The Social Framework of the Information Society. In: The Computer Age. A Twenty Year View. Edited by Michael L. Dertouzos and Joel Moses. MIT Press, Cambridge, Massachusetts 1979

¹⁴ Bell, Daniel: The World and the United States in 2013. In: Daedalus. Journal of the American Academy of Arts and Sciences. Summer 1987, Bell, Daniel: Svět v roce 2013. In: Spektrum č.63 / 19888, Věřvyslanectvo USA, Praha 1988

¹⁵ Petrášek, František (1988): Co jsme slyšeli o budoucnosti... In: Prognostika č.4 / 1987 Studijní texty a aktuální informace pro potřeby odborné sekce prognostiky MV Komitétu pro vědecké řízení ČSVTS Praha a pro účastníky jejích akcí. Odborná sekce pro prognostiku Komitétu pro vědecké řízení ČSVTS, Praha, 1988, str. 38-42

¹⁶ Toward the Year 2000: work in progress. Daedalus. Journal of the American Academy of Arts and Sciences. Vol. 96, No. 3, Summer 1967, 372 str.

¹⁷ Kahn, Herman, Wiener, Anthony J. (1967): The Year 2000. A Framework for Speculation on the Next Thirty-Three Years. Introduction by Daniel Bell. The Macmillan Company, New York

¹⁸ Bell, Daniel (editor) (1968): Toward the Year 2000. Work in Progress. A Report from the Commission on the Year 2000 of the American Academy of Arts and Sciences. Houghton Mifflin, Boston

¹⁹ Perloff, Harvey S. (1971): The Future of the United States Government. Toward the Year 2000. A Report from the Commission on the Year 2000 of the American Academy of Arts and Sciences. Prefaced by Daniel Bell. George Braziller, New York

²⁰ Bell, Daniel: The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. Basic Books, New York 1973, Bell Daniel: The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. Special Anniversary Edition With a New Foreword by the Author. Basic Books, New York 1999

1. Za základ prechodu k postindustriálnej spoločnosti považuje Bell vytváranie ekonomiky služieb. Spoločnosť založená na ekonomike služieb sa stala synonymom vznikajúcej postindustriálnej spoločnosti. Bell vychádza zo sektorálneho členenia ekonomiky, ktoré ako prvý zaviedol austrálsky ekonóm Colin Clark, keď rozdelil ekonomiku na tri sektory primárny, sekundárny a terciárny. Primárny sektor zodpovedal sektoru poľnohospodárstva, sekundárny sektor zodpovedal priemyslu a terciárny sektor zodpovedá službám. Podľa Bella hlavným znakom ekonomiky služieb a postindustriálnej spoločnosti je skutočnosť, že väčšina pracovných síl na rozdiel od industriálnej spoločnosti sa nesústreďuje v primárnom a sekundárnom sektore, ale sa presúva do terciárneho sektoru. Bell terciárny sektor definoval ako obchod, financie, dopravu, zdravotníctvo, rekreáciu, výskum, vzdelávanie a vládu²¹.
2. Prevalha profesionálnej a technickej triedy je podľa Bella ďalším rysom postindustriálnej spoločnosti. Bell uvádza, že je dôležité nielen to, kde ľudia pracujú, ale aj to akú prácu vykonávajú. Expanzia ekonomiky služieb priniesla so sebou posun v profesnej štruktúre od modrých golierov k bielym golierom. V roku 1956 pracovníci bielych golierov prvýkrát v histórii postindustriálnej civilizácie prevýšili počet modrých golierov v profesnej štruktúre. Bell tiež uvádza, že najdôležitejšou zmenou bol vzrast profesionálnej a technickej zamestnanosti. Bell uvádza, že kým v roku 1940 bolo 3.9 milióna takýchto osôb v spoločnosti, v roku 1964 to bolo už 8.6 milióna a v roku 1975 to podľa jeho odhadov z roku 1973 malo byť 13.2 milióna profesionálnych a technických osôb.
3. Tretím rysom postindustriálnej spoločnosti je podľa Bella ústrednosť teoretických znalostí vchode spoločnosti. Industriálna spoločnosť bola podľa Bella koordináciou strojov a ľudí pre účely produkcie tovarov. Postindustriálna spoločnosť je organizovaná okolo znalostí pre potreby sociálnej kontroly a riadenia inovácií a zmeny, čo vytvára nové sociálne vzťahy a nové štruktúry spoločnosti. V postindustriálnej spoločnosti sa znalosti stávajú nevyhnutnými pre fungovanie spoločnosti. Zmenil sa tiež charakter samotných znalostí. V postindustriálnej spoločnosti je rozhodujúca pre organizáciu rozhodovania a riadenia zmeny ústrednosť teoretických znalostí - primárnosť teórie pred empiriou.
4. Štvrtou zmenou postindustriálnej spoločnosti je možnosť udržateľného technologického rastu. Štruktúra postindustriálnej spoločnosti umožňuje rozvinúť nové dimenzie spoločenskej zmeny, plánovania a kontroly technologického rastu. Podľa Bella mechanizmy postindustriálnej spoločnosti umožňujú riadené usmerňovanie investícií pre potreby technologického rastu, čo by malo umožňovať vzrast produktivity a štandardu života. Rozvoj nových prognostických a mapovacích techník umožňuje plánovať dôsledky technologickej zmeny a redukovať nedeterminovanosť ekonomickej budúcnosti.
5. Vzrast novej intelektuálnej technológie predstavuje piatu charakteristiku postindustriálnej spoločnosti podľa Bella. Bell uvádza ako základné objavy vznik managementu organizácie zložitosti, identifikáciu a implementáciu stratégií racionálnej voľby v hrách s prírodou a v hrách medzi osobami a rozvoj novej intelektuálnej technológie.

Daniel Bell v knihe Kultúrne protirečenia kapitalizmu²², ktorú publikoval v roku 1976, porovnáva základné vzory práce charakteristické pre preindustriálnu, industriálnu a postindustriálnu spoločnosť. Tieto vzory potom vtláčajú formu celej spoločnosti.

²¹ Bell, Daniel : The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. Basic Books Inc. Publishers, New York 1973

²² Bell, Daniel: The Cultural Contradictions of Capitalism. Twentieth Anniversary Edition, New York: Basic Books, 1996

Preindustriálna spoločnosť

Fungovanie preindustriálnych spoločností charakterizuje Bell ako hru proti prírode. Pracovná sila je tu sústredená predvážne do dobytateľských odvetví: poľnohospodárstva, ťažby surovín, rybolovu, lesníctva. Človek pracuje hrubou fyzickou silou, tradične predávaným spôsobom a pre jeho prežívanie sveta sú určujúce zásahy prírodných živlov - ročné obdobia, búrky, úrodnosť pôdy, dostatok vlhky, hĺbka surovínových ložísk, sucho či záplavy. Tieto nepredvídateľné skutočnosti určujú rytmus života. Zmyslom času je trvanie, dĺžka, a pracovné tempo sa mení v závislosti na ročnom období a počasí.²³

Industriálna spoločnosť.

Industriálne spoločnosti produkujúce tovar charakterizuje Bell ako spoločnosti hrajúce hru proti prírode. Bell uvádza, že sa svet technizoval a racionalizoval, pričom mu dominuje stroj a rytmus života je odmeriavaný mechanicky, čas je chronologický, mechanický, presne odmeriavaný hodinami. Fyzickú silu nahradila energia, ktorá je zároveň predpokladom obrovských skokov vo vývoji produktivity a masovej výroby štandardizovaných tovarov, ktoré sú charakteristickým znakom industriálnej spoločnosti.²⁴ Energia a stroje premieňajú povahu práce.

Bell uvádza, že remeselná práca sa rozkladá na jednotlivé zložky a pôvodného remeselníka nahradzujú dve postavy: inžinier, zodpovedný za projekt a čiastočne vyškolený robotník, ktorý je nepostrádateľným kolieskom vo výrobnej mašinérii, avšak iba do tej doby, než technická dômyselnosť inžiniera vytvorí nový stroj, ktorý nahradí aj jeho.²⁵

Bell charakterizuje industriálnu spoločnosť ako svet rozvrhov a plánov, v ktorom sa súčiastky v potrebný okamih „dostavujú“ k montáži, ako svet koordinácie, v ktorom do seba za účelom výroby a distribúcie tovarov presne zapadajú ľudia, materiály i trhy, ako svet organizácie, teda hierarchie a byrokracie, v ktorom sa s ľuďmi zachádza ako s vecami, pretože veci možno koordinovať ľahšie ako ľudí.²⁶

Postindustriálna spoločnosť.

Postindustriálnu spoločnosť, ktorá sa sústreďuje na služby, charakterizuje Bell ako hru medzi ľuďmi navzájom.²⁷

Svet, ktorého určujúcimi rysmi sú odborná znalosť, vyššie vzdelanie, komunitné organizácie a podobne si podľa Bella žiada skôr kooperáciu a vzájomnosť ako koordináciu a hierarchiu.

Postindustriálna spoločnosť je teda podľa neho tiež spoločnosť komunálna, v ktorej sociálnu jednotku tvorí skôr komunita, spoločenstvo než jednotlivec a rozhodnutie je nutné dosahovať skôr politicky, či už vo vláde alebo na základe kolektívneho vyjednávania medzi súkromnými organizáciami, ako tržne.²⁸

Bell upozorňuje, že dosahovať spoluprácu medzi ľuďmi je omnoho ťažšie ako bolo veci riadiť, pretože predpokladom komunity je participácia, a pokiaľ mnoho rôznych skupín požaduje príliš mnoho rôznych vecí a nie sú pripravení vyjednávať, výsledkom je potom zostrenie konfliktu, poprípade patová situácia.²⁹

Informačná spoločnosť

Bell neskôr prešiel ku koncepcii informačnej spoločnosti ako spoločnosti postindustriálnej a svoju koncepciu postindustriálnej spoločnosti doplnil o potrebu vytvorenia informačnej teórie hodnoty, ktorá

²³ Tamtiež.

²⁴ Tamtiež.

²⁵ Tamtiež.

²⁶ Tamtiež.

²⁷ Tamtiež.

²⁸ Tamtiež.

²⁹ Tamtiež.

by objasnila podiel informácií a znalostí na vytváraní hodnôt. Za významné tiež považoval zlievanie technológií a vznik novej technológie tzv. komunikácie.

Informačná teória hodnoty

Daniel Bell sa medzi prvými pokúsil interpretovať zmenu systému vytvárania bohatstva. Bell pozerá na to z pohľadu teórií tvorby hodnoty. Daniel Bell vo svojej práci *The Social Framework of the Information Society - Sociálne rámce informačnej spoločnosti*³⁰, ktorú publikoval v roku 1980, požaduje v súvislosti s prechodom od industriálnej k informačnej spoločnosti utvorenie informačnej teórie hodnoty. Podľa Bella, keď poznatok vo svojej systematickej forme vstupuje do praktického spracovania zdrojov ako vynález alebo organizačné zdokonalenie, potom práve poznatok, a nie práca vystupuje ako zdroj hodnoty³¹.

Bell pozerá na vývoj názorov na vytváranie bohatstva ako na vývoj teórie, smerujúcej od filozofie pracovnej teórie hodnoty v spoločnosti industriálnej, k vzniku informačnej teórie hodnoty v spoločnosti informačnej. Zatiaľ, čo ekonómi, ktorí vo svojich koncepciách využívali ako základné premenné pôdu, prácu a kapitál, tak teoretici, ktorí prenikli hlbšie, ako napr. Werner Sombart alebo Joseph A. Schumpeter, doplnili túto triádu takými dôležitými pojmami, ako sú pracovná iniciatíva alebo podnikavosť³².

V súčasnosti, podľa Bella, dominuje taký analytický prístup k ekonomike, ktorý kladie dôraz na určité kombinácie kapitálu a práce v duchu pracovnej teórie hodnoty, skoro úplne ignorujúc pritom úlohu poznatkov alebo organizačných inovácií a riadenia. Postupne s prechodom k postindustriálnej spoločnosti a so skracovaním pracovného času a znižovaním úlohy výrobného robotníka sa stáva podľa Bella zrejším, že poznatky a spôsoby ich praktického využitia nahrádzujú prácu ako zdroj nadhodnoty³³. V tomto zmysle práca a kapitál boli centrálnymi premennými v industriálnej spoločnosti, informácie a poznatky sa stávajú rozhodujúcimi premennými postindustriálnej spoločnosti.

Záver

Daniel Bell významne prispel k rozvoju poznania o budúcnosti, a to ako predseda americkej Komisie pre rok 2000 a tiež ako autor konceptu postindustriálnej spoločnosti. Ovplyvnil ďalší rozvoj spoločenských vied a prispel k rozvoju prognostiky a futurologie.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- Bell, Daniel (1960): *The End of Ideology. On the Exhaustion of Political Ideas in Fifties*. Free Press, Glencoe, 1960, 416 str.
- Bell, Daniel (1967): *The Year 2000: The Trajectory of an Idea*. In: *Toward the Year 2000: work in progress*. Daedalus. Journal of the American Academy of Arts and Sciences. Vol. 96, No. 3, Summer 1967, 672 str., str. 639-651
- Bell, Daniel (1967): *A Summary by the Chairman*. In: *Toward the Year 2000: work in progress*. Daedalus. Journal of the American Academy of Arts and Sciences. Vol. 96, No. 3, Summer 1967, 372 str., str. 698-704
- Bell, Daniel (1967): *Coda: Work in Further Progress*. In: *Toward the Year 2000: work in progress*. Daedalus. Journal of the American Academy of Arts and Sciences. Vol. 96, No. 3, Summer 1967, 372 str., str. 985-988

³⁰ Bell Daniel (1979): *The Social Framework of the Information Society*. In: Dertouzous, Michael L., Moses, Joel (editors) (1979): *The Computer Age. A Twenty Year View*. Edited by Michael L. Dertouzous and Joel Moses. MIT Press, Cambridge, Massachusetts 1979

³¹ Tamtiež.

³² Tamtiež.

³³ Tamtiež..

- Bell, Daniel (1967): A Summary by the Chairman. In: Toward the Year 2000: work in progress. Daedalus. Journal of the American Academy of Arts and Sciences. Vol. 96, No. 3, Summer 1967, str. 975-977
- Bell, Daniel (1967): Introduction. In: Kahn, Herman, Wiener, Anthony J. with contributions from other staff member of the Hudson Institute (1967): The Year 2000. A Framework for Speculation on the Next Thirty-Three Years. Introduction by Daniel Bell. The Macmillan Company, New York
- Bell, Daniel (editor) (1968): Toward the Year 2000. Work in Progress. A Report from the Commission on the Year 2000 of the American Academy of Arts and Sciences. Houghton Mifflin, Boston
- Bell, Daniel (1968): Three Technologics. Size, Measurement, Hierarchy. In: Walker, Charles R., Assisted by Walker, Adelaide, G. (editor): Technology, Industry, and Man. The Age of Acceleration. McGraw-Hill Book Company, New York, St. Louis, San Francisco, Toronto, London, Sydney, 1968, 362 str., str. 66-70
- Bell, Daniel (1971): Foreword. In: Perloff, Harvey S. (1971): The Future of the United States Government. Toward the Year 2000. A Report from the Commission on the Year 2000 of the American Academy of Arts and Sciences. Prefaced by Daniel Bell. George Braziller, New York
- Bell, Daniel (1973): The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. Basic Books Inc. Publishers, New York 1973
- Bell, Daniel (1973): The Coming of Post-Industrial Society. In: Business and Society Review, Spring 1973, No. 5, str. 5-23.
- Bell, Daniel (1976): The Cultural Contradictions of Capitalism. Basic Books, New York 1976
- Bell, Daniel (1978): The Postindustrial Economy. In: Fowles, Jib /editor/: Handbook of Futures Research. Greenwood Press, Westport, Connecticut 1978
- Bell Daniel (1979): The Social Framework of the Information Society. In: Dertouzos, Michael L., Moses, Joel (editors) (1979): The Computer Age. A Twenty Year View. Edited by Michael L. Dertouzos and Joel Moses. MIT Press, Cambridge, Massachusetts 1979
- Bell Daniel (1979): A Reply to Weizenbaum.. In: Dertouzos, Michael L., Moses, Joel (editors) (1979): The Computer Age. A Twenty Year View. Edited by Michael L. Dertouzos and Joel Moses. MIT Press, Cambridge, Massachusetts 1979
- Bell, Daniel (1987): The World and the United States in 2013. In: Daedalus. Journal of the American Academy of Arts and Sciences. Summer 1987
- Bell, Daniel (1988): Svět v roce 2013. In: Spektrum č.63 / 1988, Veľvyslanectvo USA, Praha 1988
- Bell, Daniel (1996): The Cultural Contradictions of Capitalism. Twentieth Anniversary Edition, New York: Basic Books, 1996
- Bell, Daniel (1996): Introduction: Reflections at the End of an Age. In: Kurian, George Thomas-Molitor Graham T. T. (editors) (1996): Encyclopedia of the Future. Volume 1. Macmillan Library Reference USA, New York, New York: Simon and Schuster Macmillan
- Bell, Daniel, Graubard, Stephen R. (editors) (1997): Toward the Year 2000. Work in Progress. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London, England, 1997, ISBN 0-262-52237-3, 420 str.
- Bell Daniel: The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. Special Anniversary Edition With a New Foreword by the Author. Basic Books, New York 1999
- Bell, Daniel (1999): The Axial Age of Technology Foreword: 1999. In: Bell Daniel (1999): The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. Special Anniversary Edition With a New Foreword by the Author. Basic Books, New York 1999
- Bell, Daniel (1999): Kulturní rozpory kapitalizmu. Sociologické nakladatelství, Praha 1999
- Dertouzos, Michael L., Moses, Joel (editors) (1979): The Computer Age. A Twenty Year View. Edited by Michael L. Dertouzos and Joel Moses. MIT Press, Cambridge, Massachusetts 1979
- Graubard, Stephen R. (1967): Preface to the Issue „Toward the Year 2000: Work in Progress. In: Toward the Year 2000: work in progress. Daedalus. Journal of the American Academy of Arts and Sciences. Vol. 96, No. 3, Summer 1967, 372 str., str. V-VI

- Kahn, Herman, Wiener, Anthony J. with contributions from other staff member of the Hudson Institute (1967): *The Year 2000. A Framework for Speculation on the Next Thirty-Three Years.* Introduction by Daniel Bell. The Macmillan Company, New York
- Klinec, Ivan (1992): Daniel Bell: Sociálne rámce informačnej spoločnosti. In: *Nové slovo* č. 13/1992, 30. marca 1992, str. 19
- Klinec, Ivan (1992): Daniel Bell: Sociálne rámce informačnej spoločnosti. In: *Nové slovo* č. 14/1992, 6. apríla 1992, str. 19
- Klinec, Ivan (2005): *Budúce svety, budúce priestory. Úvod do futurologie a štúdií budúcnosti. Študijné texty. Verzia 1.0.* Centrum interdisciplinárnych štúdií, Univerzita Palackého, Olomouc, Máj 2005, 542 str.
- Klinec, Ivan (2013): *Základy futurologie. Teoretické východiská vedy o budúcnosti.* nepublikovaný rukopis, 401 str.
- Kurian, George Thomas-Molitor Graham T. T. (editors) (1996): *Encyclopedia of the Future. Volume 1.* Macmillan Library Reference USA, New York, New York: Simon and Schuster Macmillan
- Perloff, Harvey S. (1971): *The Future of the United States Government. Toward the Year 2000. A Report from the Commission on the Year 2000 of the American Academy of Arts and Sciences.* Prefaced by Daniel Bell. George Braziller, New York
- Petrášek, František (1988): *Co jsme slyšeli o budoucnosti...* In: *Prognostika* č.4 / 1987 *Studijní texty a aktuální informace pro potřeby odborné sekce prognostiky MV Komitétu pro vědecké řízení ČSVTS Praha a pro účastníky jejích akcí.* Odborná sekce pro prognostiku Komitétu pro vědecké řízení ČSVTS, Praha, 1988, str. 38-42
- Toward the Year 2000: work in progress.* Daedalus. *Journal of the American Academy of Arts and Sciences.* Vol. 96, No. 3, Summer 1967, 372 str.
- Walker, Charles R., Assisted by Walker, Adelaide, G. (editor): *Technology, Industry, and Man. The Age of Acceleration.* McGraw-Hill Book Company, New York, St. Louis, San Francisco, Toronto, London, Sydney, 1968, 362 str.

ADRESA AUTORA

Ing. Ivan KLINEC

Slovenská akadémia vied, Ekonomický ústav, Šancová 56, 81105 Bratislava, Slovenská republika
e-mail: ivan.klinecmail.com

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.